

πόλεως ταύτης καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν Βεζήρ Τσαρσί κείμενον ἐνετικὸν κτίριον (τσεπανές) ἀνῆκον τῷ Δημοσίῳ, ὅπως οἰκοδομήσῃ Δημαρχιακὸν Κατάστημα».

Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Λόδζας ἀπετελ-
ματώθη καὶ πάλιν, τίς οἶδε διὰ ποῖον λόγον. (¹)

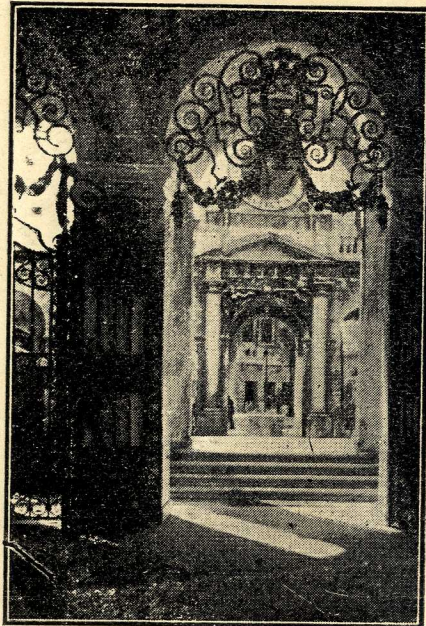
Τὸ 1911 τίθεται ἐκ νέου ἐπὶ
τάπητος τὸ ζήτημα τῆς ἀναστη-
λώσεως τῆς Λόδζας.

Ἐν συνεδριάσει τοῦ δημοτι-
κοῦ συμβουλίου τῆς 6 Αὐγού-
στου 1911 (²), ὁ δήμαρχος Ἡρα-
κλείου Στυλιανὸς Γεωργίου ἀ-
ναφέρει ὅτι «ἔσχε συνέντευξιν με-
τὰ τοῦ ἐν Χανίοις Γενικοῦ Προ-
ξένου τῆς Ἰταλίας Bartolucci Go-
dolini, ὁ ὁποῖος δεικνύει ἐνδιαφέ-
ρον διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ κτι-
ρίου *loggia*, καὶ ὁ ὁποῖος ἐδήλω-
σεν ὅτι ἀναλαμβάνει νὰ ἐνεργήσῃ
καταλλήλως παρὰ τῇ Ἰταλικῇ Κυ-
βερνήσει διὰ νὰ ἀποστείλῃ αὕτη ἐ-
ταῦθα εἰδικὸν μηχανικόν, ὁ ὁποῖος
νὰ καταρτίσῃ τὸ διάγραμμα τῆς ἀ-
νεγερθησομένης οἰκοδομῆς, ἂν ἤθε-
λε ζητήσει τοῦτο ἐπισήμως ὁ Δήμος».

Κατόπιν τῆς ἀνακοινώσεως
ταύτης τοῦ δημάρχου, τὸ δημο-
τικὸν Συμβούλιον ἐξέλεξε ἐ-
πιτροπὴν ἐκ τῶν: Χριστοφ. Ἀ-
νερράφη, Γεωργίου Γιαννακά-
κη, Μιλτιάδ. Καμπανάρη, Μι-
χαὴλ Ξετρώπη, Στεφάν. Ξαν-
θουδίδου καὶ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου Δημητρίου Κυριακοῦ, ἵνα,
ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἰδίου δημάρχου, μελετήσῃ τὸ ζήτημα καὶ
ὑποβάλλῃ τὴν γνώμην της.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνήλθεν τὴν 13 Σ)βρίου 1911 εἰς τὸ δημαρ-
χιακὸν κατάστημα, καὶ, κατόπιν μακρᾶς ἱστορικῆς εἰσηγήσεως τοῦ
δημάρχου Στυλ. Γεωργίου, καὶ ἀφοῦ μετέβη ἐπὶ τόπου, ἵνα δι' αὐτο-
ψίας ἀντιληφθῇ τὴν κατάστασιν τοῦ οἰκοδομήματος, κατέληξε εἰς
τὰ ἑξῆς:

«Τὸ οἰκοδόμημα συνίσταται ἐκ δύο διακεκριμένων κτιρίων ἧτοι: πρὸς
δυομᾶς καὶ κατὰ μῆκος τῆς μεγάλης ὁδοῦ διήκοντος ὀρθογωνίου ἐκ ξεστῶν
λίθων καὶ στοῶν καλλιτεχνικοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης,
Loggia, καὶ τοῦ ὕψισθεν αὐτῆς ἁπλοῦ πολυγωνικοῦ κτιρίου τῆς ὀπλοθήκης
(*armeria*).

Εἰκ. 20. Ἡ θύρα τῆς εἰσόδου τῆς Λόδζας
τοῦ Χάνδακος ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς
Λόδζας.

(¹) Εἰς τὸν δημοτικὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1907 ἀνεγράφη πίστωσης 100.
χιλιάδων δραχ. διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Λόδζας.

(²) Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 29/4 τῆς 6-8-1911 Πρακτικὸν Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἡ-
ρακλείου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναγνωρίζει καὶ ἀποφαίνεται ὅτι μόνον ἡ Λέσχη ἔχει ἀναμφισβήτητον ἱστορικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν καὶ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μνημεῖον ἀρχιτεκτονικὸν ἀξιόλογον, τὸ ὁποῖον πάση θυσίᾳ πρέπει νὰ διασωθῇ καὶ ἀνακαινισθῇ κατὰ τὸν ἰδιὸν του ρυθμόν.

Διὰ τὴν ἐπιτομήν αὐτήν ἀποφαίνεται ὁμοφώνως ὅτι στερεῖται ἐνδιαφέροντος ἀρχιτεκτονικοῦ καὶ ὅτι ἀνακαινιζομένης καὶ ἀποκαθισταμένης τῆς Λέσχης, δύναται ὁ Δῆμος νὰ καταρτίσῃ τὸ ἀδιάφορον αὐτὸ κτίριον, καὶ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἐπ' αὐτοῦ καταλαμβάνομενον χώρον ὅπως θέλει.

Ἡ Λέσχη, ἀνακαινιζομένη καὶ ἀνακτιῶσι τὸ ἀρχικόν της σχῆμα, θὰ

Εἰκ. 21. Ἡ Λότζα τοῦ Χάνδακος. Ἀναπαράστασις ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Ρώμης. Ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Max. Ongaro.

ἀποτελέσῃ κόσμημα ἀρχιτεκτονικὸν τῆς πόλεως, καὶ θὰ ᾔτο σέμνωμα διὰ τὸν Δῆμον Ἡρακλείου ὅτι διέσωσεν αὐτὸ καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ὡς δημοτικὸν αὐτοῦ κατάστημα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ἑνεικὴ Λέσχη εἶναι τὸ κάλλιστον δείγμα τοῦ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἀκμάσαντος, καὶ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ λαβόντος τὴν ἀρχήν, Παλλαδιανοῦ ρυθμοῦ. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ἑνεικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Ἐπιστημῶν, Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν προσέβη προδ' ὀλίγων ἐτῶν, καὶ προδ' τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἄνω ὀρόφου, εἰς μελέτην αὐτοῦ διὰ τοῦ κ. Gerola καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Berchet, δημοσιενθεῖσαν ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ⁽¹⁾, καὶ ἔγχρωμον μέγαν πίνακα τῆς Λέσχης, οἷα ἀρχικῶς ᾔτο καὶ οἷα πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ, παρεσκεύασεν, ὃν ἐδωρήσατο τῷ Πρίγκηπι Γεωργίῳ, ἀποκείμενον νῦν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Χανίων...

Διὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι ἡ ἐργασία τῆς διασώσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ οἰκοδομήματος πρέπει νὰ γίνῃ μεθ' ὅλης τῆς προσοχῆς ἐπιστημονικῆς σοβαρότητος καὶ αὐθεντίας. Ἡ θεμελιώθης ἀρχή, ἡ ὁποία πρέπει νὰ πρυτανεύσῃ εἶναι, νὰ διατηρηθῇ μὲν ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος οἰκο-

(1) G. Gerola: La Loggia Veneta di Candia demolita. in "L'illustrazione Italiana" XXXI, 47, Milano, 1904.

δομήματος ὅ,τι κατόπιν ἐπισταμένης μελέτης τοῦ εἰδικοῦ ἀρχιτέκτονος εὐρέθῃ στερεὸν καὶ διατηρήσιμον, ἵνα ἐν βλάβῃ τῆς εὐσταθείας τοῦ νέου κτιρίου, τὰ ἀνακατασκευασθῇ δὲ τὸ λοιπὸν καὶ ἀνακτισθῇ ὁ χρημνισθεὶς ἄνω ὄροφος καὶ τὸ πα-

Εἰκ. 22. Ἡ Λότζα τοῦ Χάνδακος εἰς τὸ ἐνετικὸν περίπτερον τῆς διεθνοῦς ἐκθέσεως Ρώμης τοῦ 1911 ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὰ ἤσυχά νερά. Ἡ γόνδολα εἰς τὸ βάθος, συμπληρῶνει τὴν ἐνετικὴν εἰκόνα.

λαιὸν σχῆμα καὶ ρυθμὸν, καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν καὶ ἀσφαλές, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ὕψους ἢ νέον ἐντελῶς ὁμοίον.

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης ἀταιεῖται ἀρχιτέκτων ἐκ τῶν δόλιγων ἐν Ἰταλίᾳ ὑπαρχόντων εἰδικῶν, τῶν ἐργαζομένων διὰ τὴν διατήρησιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων, ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ κῦρος ἀνεγνωρισμένον, καὶ τὰ ἔχῃ ἤδη ἐκτελέσει ὁμοίας ἐργασίας. Διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπιτροπὴ συνιστᾷ εἰς τὴν δημοτικὴν Ἀρχὴν τὰ ἀποτανθῇ πρὸς τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας γνωστὸν εἶναι τὸ μέγα ἐνδιαφέρον περὶ διασώσεως τῶν ἱστορικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν αὐτῶν μνημείων, καὶ παρακαλέσῃ αὐτήν

να ἀποστείλῃ τοιοῦτον ἀρχιτέκτονα τῆς ἐκλογῆς τῆς, ὁ ὁποῖος, πρῶτον μὲν νὰ προβῇ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐργασίας καὶ ὑποδείξῃ τῶν δεόντων καὶ δυνατῶν νὰ γίνωσιν, ὕστερον δὲ, εἰ δυνατόν, παρσμεῖν καὶ διενθῦν καὶ τὴν ἐργασίαν μέχρι πέραςτος». ⁽¹⁾

Ἡ ὥς ἄνω ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι εἶναι ἐμπνευσμένη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ξανθουδίδου, ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἰταλίας εἰς Χανιά, ἵνα ἐνεργήσῃ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ εἰδικοῦ Ἰταλοῦ ἀρχιτέκτονος. Εἰς τὸ συνοδευτικὸν ἔγγραφόν του, ὑπ' ἀριθ. 2443 τῆς 20 Σ/βρίου 1911, ὁ δῆμαρχος Σ. Γεωργίου ἀναφέρει ὅτι «συνήντησεν μετὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἀρχαιολόγου κ. Halbherr, ⁽²⁾ ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ἐλπίζει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀρχιτέκτονος» ⁽³⁾ ὅστις ἠργάσθη διὰ τὴν ἐν Ρώμῃ ἀναπαράστασιν κατὰ τὴν διεθ. ἡ ἐκθεσιν, καὶ ὅστις πρόκειται καὶ πάλιν νὰ ἀναπαραστήσῃ, εἰς ὁρισμένον μέρος τῆς Ρώμης, τὸ ἐντὶ οἰκοδόμημα μνημεῖον καὶ διὰ δολιχοῦ κίλιου, ὡς μνημεῖον διωκτῆς τοῦ οἰκοδομικοῦ ρυθμοῦ τῆς ἀναγεννήσεως. ⁽⁴⁾

Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης ἦτο τότε ὁ Λουκάς Ροῦφος, ὁ ὁποῖος ἐνεστερνίσθη μετ' ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ζήτημα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Λόδζας ⁽⁵⁾. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ αὐτῆς ἀρχίζει ἡ περίο-

(1) Ἰδὲ ἐκθεσιν τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 3812 τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1911 πρακτικὸν τῆς δημορχιακῆς ἐπιτροπῆς.

(2) Il prof. Federico Halbherr ed il nostro console generale marchese Bartolucci Godolini che instancabilmente e per ogni via si erano interessati per la redenzione del monumento... G. Gerola, *Monumenti* κ.λ.π. τόμ. III σελ. 46 Venezia 1917.

(3) Τοῦ Max Ongaro.

(4) Τὸ 1911 ἔλαβε χώραν ἐν Ρώμῃ διεθνὴς ἐκθεσις. Εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν ἀντεπροσωπεύθησαν ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς Ἰταλίας, μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ Ἑνετία, φυσικὰ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς περιφερείας ταύτης, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ δημάρχου τῆς Ἑνετίας Filippo Grimani, ὡς μέλη τοῦ Comitato Regionale per le Feste commemorative dell' unità d'Italia, τοῦ ὁποίου μέλος ἦτο καὶ ὁ Ἰωσήφ Γκερόλα, ἀπεφάσισαν, τῇ προτάσει τοῦ καθηγητοῦ Gino Fogolari, ὅπως εἰς τὸ ἐνετικὸν περιπτέρον ἀναπαρασταθῇ ἡ Λόδζα τοῦ Χάνδακος, ὡς μνημεῖον ἀντιπροσωπευτικόν, δυνάμενον νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐνετικὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ἀξίας καὶ διὰ λόγους ἱστορικοῦς, ἵνα καταδειχθῇ διὰ ὁποίων ἐξαισίων μνημείων τέχνης καὶ πολιτισμοῦ, ἐκόσμησεν ἡ Ἑνετία τὰς κτήσεις τῆς. Ἀλλὰ καὶ λόγοι σκοπιμότητος ἐπέβαλον τὴν ἀναπαράστασιν ταύτην τῆς Λόδζας, κατόπιν τῆς κατεδαφίσεως τῆς πραγματικῆς τοιαύτης, ἵνα ἐξαρθῇ κατὰ τὸν καλῦτερον τρόπον ἡ ἀξία τοῦ μνημείου.

Ὅθεν ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ Loggia di Candia καταλάβῃ τὴν σπουδαιότεραν πλευρὰν τοῦ ἐνετικοῦ περιπτέρου τῆς ἐκθέσεως, ἥτοι τὴν πρὸς τὴν Λεωφόρον delle Regioni.

Ἡ ἐκπόνησις τῶν σχεδίων ἀνετέθη εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα Max Ongaro, ἔφορον τῶν καλλιτεχνικῶν μνημείων τῆς Ἑνετίας, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη μετὰ ζήλου διὰ τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, τελειοτέραν καὶ πιστοτέραν ἀναπαράστασιν τῆς Λόδζας. Πράγματι δὲ ἡ ἀναπαράστασις αὕτη ὑπῆρξε λαμπρά. Διὰ τοῦτο ὁ Ὁγκάρου ἦτο ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος ἀρχιτέκτων ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ πραγματικοῦ μνημείου, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Τὸ ἰσόγειον τῆς Λόδζας ἐχρησιμοποιήθη ὡς κυρίως εἴσοδος τοῦ περιπτέρου, ὁ δὲ δεῦτερος ὄροφος αὐτῆς ὡς Salla della gloria di Venezia, ἥτοι αἴθουσα διὰ τὰς ἐπισημοὺς τελετάς, δεξιώσεις καὶ καλλιτεχνικὰς παραστάσεις, καθότι ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ καὶ σκηνή.

(5) "... L' iniziativa della ricostruzione della Loggia, alla quale, per motivi d'ordine amministrativo non fu possibile dare allora il seguito voluto, è stato oggi, come Le sarà noto, felicemente ripresa da Sua Eccellenza il Governatore Generale signor Canacaris Ruffo, il quale mi ha rinnovato la domanda, già rivolta, tre anni or

δος της πραγματικής δράσεως διὰ τὴν ἀναστήλωσιν αὐτῆς, θεωρηθείσης ὡς ἔργου κοινῆς ὠφελείας.

Ὁ Ροῦφος, ἐλθὼν εἰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ ἐν Χανίοις Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἰταλίας B. Godolini, κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ δαπάναις αὐτῆς, ἀποστολὴν εἰδικοῦ ἀρχιτέκτονος, ἵνα προβῇ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀναστήλωσεως τῆς Λόδζας.

Τὴν 7/20 Ἀπριλίου 1914, ὁ Πρόξενος Godolini, ἀπηύθυνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 257 ἔγγραφόν του πρὸς τὸν δήμαρχον Ἡρακλείου διὰ τοῦ ὁποίου ἐγνώριζεν εἰς αὐτὸν σχετικῶς ὅτι:

«Τὸ Ὑπουργεῖον (τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας) ἀπεδέχθη εὐχαρίστως τὴν ἐπιθυμίαν τῆς A. E. τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης καὶ ἀπεράσισε νὰ ἀποστείλῃ, δι' ἐξόδων τῆς Βασιλικῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, εἰδικὸν μηχανικόν. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐκρίθη ὁ Max Ongaro, Ἐφορος τῶν Ἐθνικῶν Μνημείων τῆς Ἑνείας, τὸν ὁποῖον, πιθανῶς, θὰ συνοδεύσῃ ὁ καθηγητὴς Ἰωσήφ Γκερόλα, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη κάμει εἰδικὰς μελέτας διὰ τὴν Λόδζαν⁽¹⁾.

Εἰκ. 23. Max(imiliano) Ongaro

Πράγματι ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν ἀρχιτέκτονα Μάξ Ὕγκαρρο, ὁ

ὁποῖος ἦλθεν εἰς Ἡράκλειον τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1914 μετὰ τοῦ Ἰωσήφ Γκερόλα⁽²⁾. Καί, τὴν 4/17 Ἰουλίου ἰδίου ἔτους 1914, ὁ Λ. Ροῦφος καὶ ὁ Πρόξενος Γκοντολίνι ὑπέγραψαν τὸ ἀκόλουθον συμφωνητικόν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀναστήλωσιν τῆς Λόδζας:

«Ἴον Ὁ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ἀποσταλεὶς μηχανικὸς ἀναλαμβάνει τὴν τεχνικὴν, καλλιτεχνικὴν καὶ διοικητικὴν διευθύνειν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς ἐν Ἡρακλείῳ

sono, dalla Signoria Vostra... Ἰδὲ ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 257 τῆς 7/20 Ἀπριλίου 1914 τοῦ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἰταλίας Godolini, πρὸς τὸν Δήμαρχον Ἡρακλείου

(¹) «...Sono lieto annunciarLe che il ministero ha aderito ben volentieri al desiderio di Sua Eccellenza il Governatore Generale ed ha accolto la mia proposta (che le spese tutte della missione del nostro inviato fossero assunte dal R. Governo). La scelta del nostro inviato è caduta sulla persona del signor ingegnere Max Ongaro, sovrintendente ai Monumenti nazionali di Venezia, al quale sarà, eventualmente, aggregato il professor Giuseppe Gerola, che già ebbe a fare speciali studi sulla Loggia...» Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 257 ἔγγραφον Προξένου Ἰταλίας πρὸς τὸν Δήμαρχον Ἡρακλείου ἐνθα ἄνωτέρω.

(²) Ἰδὲ G. Gerola: Monumenti ecc Vol. III p. 5.

Λότζας. Θά τεθῇ καὶ θά διατελῇ εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ, παρὰ τοῦ ὁποῖου ἀποκλειστικῶς θά λαμβάνη τὰς διαταγὰς τῆς ὑπηρεσίας. Οὐδὲν ἄλλο πρόσωπον θά ἔχῃ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίῃ δι' οἰονδήποτε λόγον.

2ον Ὁ εἰρημένος μηχανικὸς ἀναλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην τῶν ἐργασιῶν. Ἐπομένως θά ἔχῃ πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ ἐκλέγειν ἐν τῇ Νήσῳ ἢ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον θά τῷ φανῇ ἱκανώτερον, τοῦ προσδιορίζειν τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς ἀποδοχὰς αὐτοῦ, καί, περιπτώσεως δοθείσης, τοῦ ἀποπέμπειν αὐτό. Θά ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀγορὰν τῶν ὑλικῶν.

3ον Ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ πληρεστέρα ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως, αἱ ἐργασίαι θά παραχωροῦνται κατ' ἀμοιβαίαν συγκατάθεσιν.

4ον Ὁ Ἰταλὸς ἀπεσταλμένος (*envoyé italien*) εἶναι ἐπιφορτισμένος τὴν πληρωμὴν τῶν δαπανῶν τῶν προκυπτουσῶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ὑλικοῦ, τῶν μισθοδοσιῶν τοῦ προσωπικοῦ κλπ...

Ἴνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς διαφόρους ταύτας δαπάνας ἡ Γεν. Διοίκησις θά καταθέσῃ ἓν ποσὸν ἀρκετὸν (¹) παρὰ τῇ Τραπέζῃ Κρήτης εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ (*ingenieur en chef*). Οὗτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ τὸ ἀναγκαιοῦν χρήμα ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς θά εἰδοποιῇται περὶ ἐκάστης ἀναλήψεως δι' ἐγγράφου συνοδευομένου ὑπὸ τῶν δικαιολογητικῶν.

5ον Ὁ Ἰταλὸς ἀπεσταλμένος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίσῃ δαπάναις τῆς ἐγχωρίου Κυβερνήσεως (*gouvernement local*) ἓνα ὑποδιευθυντὴν τῆς ἐμπιστοσύνης του, ὅστις θά τὸν βοηθῇ εἰς τὰς ἐργασίας καὶ ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, θά ἀναλαμβάνῃ τὴν διεύθυνσιν τούτην μετὰ τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα».

Ὁ Ὅγκορο, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξιν του, συνέταξε προϋπολογισμὸν (²) τῆς ἀπαιτηθεσομένης διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς Λότζας

(¹) Ἀρχικῶς ἡ Γ. Διοίκησις ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν του ἐκ τοῦ Ταμείου Ἔργων Κοινῆς Ὁφελείας Δρ. 10.000.

Ἀκολούθως τὸ Συμβούλιον Ἔργων Κοινῆς Ὁφελείας, συνήλθεν ἐν Χαλέπῃ τὴν 24 Ἰανουαρίου 1914, παρόντος καὶ τοῦ δημάρχου Ἡρακλείου Στ. Γεωργίου, καὶ ἀπεφάσισε παμψηφεί τὰ ἀκόλουθα.

«Ὅριζει τὸ ποσὸν τὸ βεβαιούμενον καὶ εἰσπραττόμενον ἐπὶ τῇ βάσει ἰσχύουσας μισθώσεως ἐν τῷ Δήμῳ Ἡρακλείου ἐκ τοῦ Δημοσίου φόρου καταναλώσεως ἐπὶ λαχανικῶν καὶ ὀπωρικῶν τοῦ Δήμου Ἡρακλείου, εἰς δραχμὰς 40.000, καὶ κανονίζει τὸν τρόπον διαθέσεως αὐτοῦ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος (1914) καὶ τὰ ἐπόμενα ἔτη ὡς ἑξῆς:

Τὸ ἀπὸ 1 Σηβρίου 1913 μέχρι 31 Αὐγούστου 1914 καὶ εἰς τὴν χρονικὴν ταύτην διάρκειαν ἀναλογοῦν ποσὸν τῶν 40.000 δρ. διατεθῆσεται δι' ἑξοδα ὑπηρεσίας τοῦ συναφθησομένου δανείου πρὸς ἀνέγερσιν τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης.

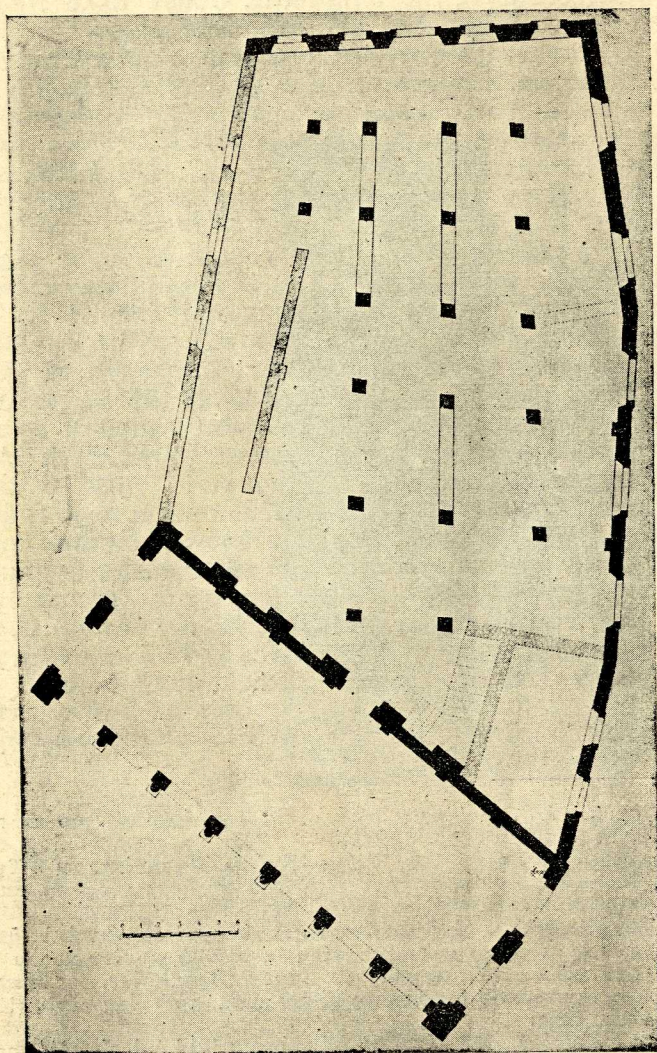
Ἀπὸ 1 Σηβρίου 1914 ἡ πρόσοδος τοῦ φόρου τούτου διατεθῆσεται ὁλόκληρος, τιθεμένη ὑπὸ γγυος πρὸς ἐξυπηρέτησιν δανείου συναφθησομένου ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἡρακλείου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐξῆς ἔργων:

1) Ἀνέγερσις Ἑνετικῆς Λέσχης... Ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 38 ἀπόφασιν ἔτους 1914 τοῦ Συμβουλίου ἔργων Κοινῆς Ὁφελείας.

(²) Ὁ Οἰκιστὴς ἐξεδόνησεν ἐπίσης τὰ κάτωθι σχεδιαγράμματα ἀναστηλώσεως:

- 1) Διάγραμμα κατόψεως ἰσογείου ὁρόφου (τὸ ὁποῖον δημοσιεύομεν εἰς σελ. 50).
- 2) Διάγραμμα κατόψεως ἀνωγείου ὁρόφου.
- 3) » παραθύρων διαδρόμου Β'. ὁρόφου.

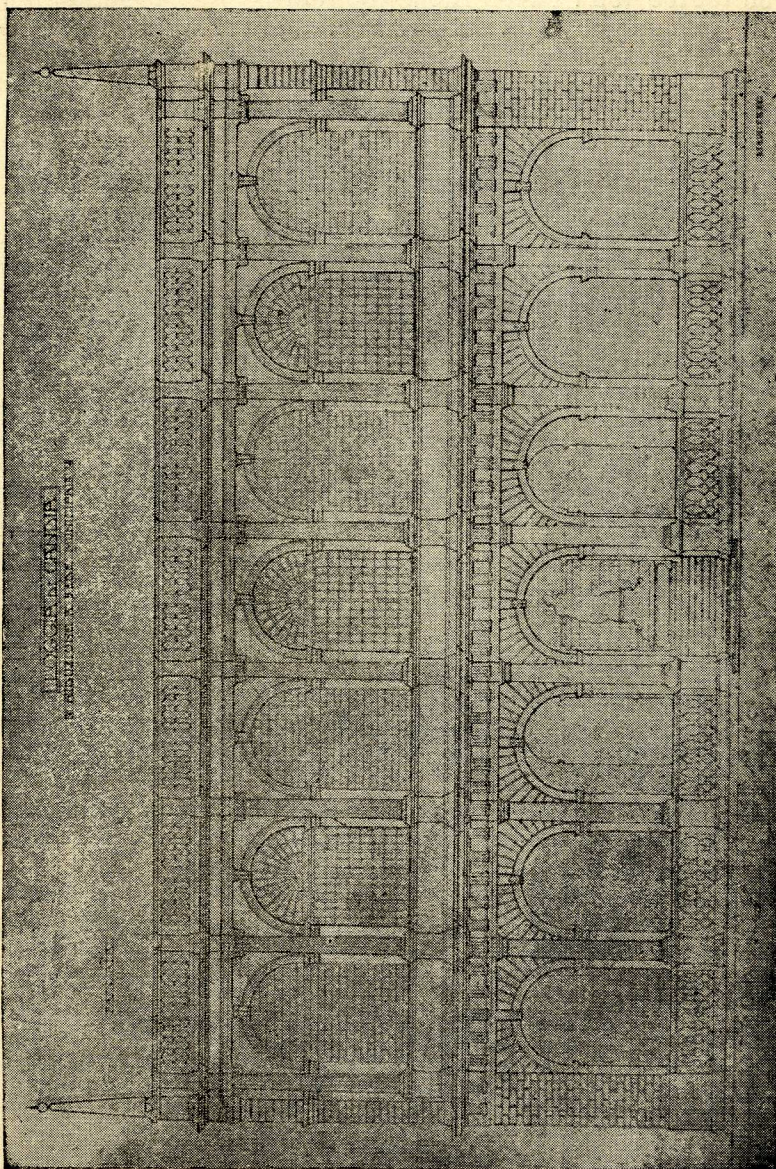
καὶ τὴν διασκευὴν τῆς ὀπλοθήκης, δαπάνης, τὴν ὁποίαν ἀνεβίβαζεν

Εἰκ. 24. Κάτοψις τῆς τελευταίας Λαζας καὶ τοῦ ὀπλοστασίου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας γίνεται σήμερον ἡ ἀναστήλωσις.

- 4) Διάγραμμα παραθύρων δευτέρου ὀρόφου πρὸς τὸν ἐσωτ. περίβολον.
- 5) » δυτικῆς προόψεως τῆς Λαζας (δημοσιευομένου εἰς σελ. 51)
- 6) » ἐσωτερικοῦ περιβόλου ἔνθα ἡ κλίμαξ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν δεῦτερον ὄροφον.
- 7) Διάγραμμα κλίμακος.
- 8) » θυρῶν.
- 9) » ἐσωτερικοῦ περιβόλου κρήνης.
- 10) ἑνὸς παραθύρου πρὸς ὁδηγίαν τοῦ ἐποπτεύοντος μηχανικοῦ.
- 11) καλλιτεχνικὸν ὄροφον κεντρικῆς αἰθούσης τοῦ ἄνω ὀρόφου.
- 12) 3 σχεδιαγράμματα μεσημβρινῆς, ἀνατολικῆς καὶ βορείας πλευρᾶς.

εἰς δραχμὰς, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐννοεῖται, 300.000, κατανεμομένας ὡς ἀκολουθῶς:

Εἰκ. 25. Σχέδιον προόψεως ἀναστηλώσεως τῆς Λότζας, ὑπὸ τοῦ Ongaro.

1) Διὰ τὸ καθαρῶς οἰκοδομικὸν μέρος	Δρχ.	. . .	82.280,20
2) » » » διακοσμητικὸν » »	. . .	. . .	162.111,65
3) » διακόσμησιν αἰθούσης ὑποδοχῆς »	. . .	. . .	55.608,15 ⁽¹⁾

(¹) Ἰδὲ: Relazione di Max Ongaro col preventivo sommario della spesa

Τέλος κατωρθώθη νά τεθῇ ἐπισήμως ὁ θεμέλιος λίθος διὰ τὴν πολυθρύλητον ἀναστήλωσιν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου μνημείου, ὑπὸ αὐτοῦ τούτου τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης Λ. Κανακάρη Ρούφου, τὴν 21 Ἰανουαρίου 1915, παρόντος καὶ τοῦ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἰταλίας Bart. Godolini. Εἰς τὴν τελετὴν αὐτὴν «ἐλήθη νά παρευρεθῇ καὶ ὁ Δῆμος Ἡρακλείου σχεδὸν τελευταῖος» ὡς μετὰ πικρίας καὶ παρὰ πόνου παρατηρεῖ ὁ τότε δήμαρχος Στ. Γεωργίου (¹).

Ἰδρύθη ἀμέσως εἰδικὴ ὑπηρεσία ὑπὸ τὴν δίγλωσσον ἐπωνυμίαν:

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΛΕΣΧΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Direzione dei Lavori Loggia di Candia

διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Μᾶς Ὁγκάρου

Ὁ Ὁγκάρο μετεκάλεσεν ἐξ Ἑνετίας, ὡς βοηθὸν του καὶ ὑποδιευθυντὴν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἀναστήλωσεως, τὸν μηχανικὸν Ugo Carraro, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ρούφου, μὲ μηνιαίαν ἀντιμισθίαν ἐκ δραχ. 750 (²) ἐκτὸς τῶν ἐξόδων ταξειδίου του, ἅτινα κατεβλήθησαν ἰδιαιτέρως.

Ἡ Διεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν τῆς Λέσχης, ἐκτὸς τοῦ μηχανικοῦ Ugo Carraro, ὅστις ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν, (καὶ μάλιστα καὶ τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν) ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1915, μετεκάλεσεν ἐξ Ἰταλίας καὶ τοὺς εἰδικοὺς λιθοξόους:

Vittorio Barel	ἀρχιλιθοξόον	μὲ	μηνιαῖον	μισθὸν	360	δραχ.
Pietro Sopracordevole	λιθοξόον	μὲ	»	»	270	»
Pietro Pace	»	μὲ	»	»	240	»
Giovanni Massaria	»	μὲ	»	»	240	»

Ἐκ τούτων ὁ μὲν Barel ἦτο ἀρχιτεχνίτης καὶ διηύθυνε τὴν ἐργασίαν τῶν λιθοξόων, ὁ Sopracordevole ἦτο γλύπτης διὰ λεπτὰς γλυπτικὰς ἐργασίας, οἱ δὲ Pace καὶ Massaria ἦσαν ἀπλῶς τετραγωνισταὶ τῶν λίθων. (³)

Οἱ λίθοι οἱ ὅποιοι ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὰ ἀνάγλυφα καὶ λοιπὰ ξεστὰ μέρη τῆς οἰκοδομῆς, ὠρύχθησαν ἐκ τοῦ Λατομείου τοῦ κειμένου εἰς Καρτερόν, τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ὁγκάρου (⁴).

necessaria alla restaurazione della Loggia antica di Candia e per l'adattamento della armeria a sede municipale, di 15/2 Dicembre 1914.

(¹) Ἰδὲ τὴν ὑπὸ χρονολ. 20 Ὀκτωβρίου 1915 ἐκθεσίν του πρὸς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον.

(²) Τότε ὁ δήμαρχος ἐλάμβανε μηνιαῖον μισθὸν δραχ. 300 καὶ ἐξόδα παραστάσεως δραχ. 40, ἥτοι τὸ ὅλον δραχ. 340.

(³) Ἡ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάληψις τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Λότζας, ὡς καὶ ἄλλαι δημοτικαὶ ἐργασίαι αἱ ὅποιαι ἐγένοντο ἄνευ δημοπρασιῶν, ἐπροκάλεσαν τὰ παράπονα τοῦ Συλλόγου τῶν ἐργολάβων Ἡρακλείου, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε καὶ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Εἰσαγγελέως. Ἰδὲ τὰ ὑπ' ἀριθ. 25 τῆς 11—4—1915 28 τῆς 22—5—1915, καὶ 51 τῆς 5—9—1915 ἐγγράφα τοῦ Συλλόγου τούτου.

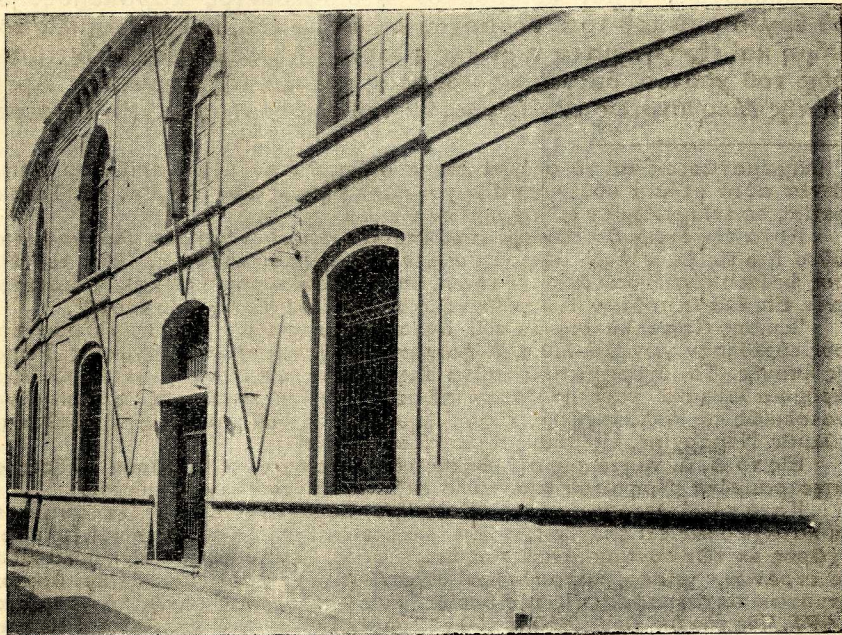
(⁴) Ὁ λίθος οὗτος εἶναι ὁ γνωστὸς πῶρινος λίθος, ἐκ τοῦ ὁποῖου εἶχε κατασκευασθῇ καὶ ἡ προηγουμένη Λότζα, ὡς καὶ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα. Κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι κακῆς ποιότητος καὶ ἀποσαθροῦται ταχέως (λυκῶνει). Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀναγλύφων τῆς μετέπης τῆς Λότζας, τὰ ὁποῖα παρίστανον τὸν ἐνετικὸν λέοντα, ἐν διετηρήθῃ ἐν καλῇ ὁπωσδήποτε καταστάσει, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλήφθη τὸ ἀποτύπωμα διὰ τὴν ἀναπαράστασιν αὐτοῦ ἐν τῇ νέᾳ οἰκοδομῇ.

Μόνον οἱ κίονες τῆς Λότζας εἶχον κατασκευασθῇ ἐκ λίθου στερεωτάτου καὶ μὴ ἀποσαθρομένου.

Πᾶσα ἡ ἐργασία περιωρίσθη ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ ὀπλοθήκῃ καὶ ἐκεῖ συνεκεντρώθη ἅπασα ἡ προσοχὴ τῆς διευθύνσεως τῶν ἔργων.

Ὁ μηχανικὸς Καρράρο, μετὰ ἐπισταμένην ἔρευναν ὅλων τῶν τοίχων τῆς ὀπλοθήκης, οἱ ὁποῖοι εὐρέθησαν σαθροί, διέταξε τὴν κατεδάφισιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐκσκοπὴν νέων θεμελίων διὰ νέους τοίχους.⁽²⁾

Τὰ θεμέλια ἔφθασαν εἰς βάθος 8—9 μέτρων ⁽³⁾

Εἰκ. 26. Ἡ νοτιὰ πλευρὰ τοῦ σημερινοῦ Δημαρχιακοῦ μεγάρου, καὶ ἡ προσωρινὴ εἴσοδος αὐτοῦ, ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀγ. Τίτου.

Ἡ θεμελίωσις ἐγένετο ἐπὶ φρεάτιων τὰ ὅποια ἔξευξαν ἀκολούθως διὰ τῶν, ὅπως εἶναι καὶ τὰ θεμέλια τῆς Λόδζας.

Ὁ Καρράρο, μετὰ ὀλιγόμηνον ἐν Ἡρακλείῳ παρομονήν, ἐπανε-

⁽²⁾ Ὁ Ὀγκάρο, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ὁποῖου ἐγένοντο τὰ ἀνωτέρω, κατέκρινε τὴν ἐνέργειαν ταύτην τοῦ Καρράρο καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς διαφωνίας του μετὰ τὴν δημοτικὴν Ἀρχήν. Εἰς ἀναφορὰν του δὲ τῆς 9-11-1915 σελίς 7, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς θεμελιώσεως τῆς Λόδζας, ἔγραφεν:

«Πρὸ παντὸς δεόν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Λόδξα Ἡρακλείου ἀντέσχευ ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους αἰῶνας εἰς διαφόρους σεισμοὺς καταστρέψαντας ἄλλας οἰκοδομὰς. Αἱ γενόμεναι προσεκτικαὶ καταμετρήσεις ἀπέδειξαν ὅτι τὰ θεμέλια τῆς προσόψεως καὶ τῶν πλευρῶν εἶναι κατεσκευασμένα μετὰ στύλους φθάνοντας μέχρι τοῦ βράχου, μεταξὺ δὲ τῶν στύλων ἔχουν κτισθῇ ἀψίδες... Οἱ τοῖχοι εἶναι στερεοὶ ἐκτὸς τῆς ΒΔ γωνίας ἣτις ἔχει ἀνάγκην ἀνακαινίσεως...».

⁽³⁾ Κατὰ πεπλανημένην γνώμην τῶν ἀρχαιολόγων, εἰς τὰ ὑπόγεια μέρη τῆς ὀπλοθήκης ὑπῆρχον δεξαμεναί. Τὴν γνώμην ταύτην ἐσχημάτισαν ἐκ τῶν στομίων δύο φρεάτων, εὕρισκομένων ἐντὸς τῆς ὀπλοθήκης. Τὰ φρέατα ταῦτα ἐλειτούργουν ὅταν τὸ ἀρχικόν ἔδαφος ἦτο εἰς βάθος ἑπτὰ περίπου μέτρων ἐκ τοῦ σημερινοῦ, ἐπὶ ἐποχῆς ἀσφαλῶς μὴ ἐνετικῆς. Ὁ χώρος ἐκαλύφθη ἀργότερον

καμψεν εις Ἰταλίαν, στρατευθείς. Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἦλθεν ἀργότερον ὁ μηχανικὸς Aldo Scolari⁽¹⁾

Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀνοικοδομήσεως ὁπωσδήποτε ἐπροχώρησαν. Ἀνωρύχθησαν τὰ θεμέλια, ἐπληρώθησαν ταῦτα καὶ ἐκτίσθησαν οἱ τοῖχοι τῶν ἐσωτερικῶν χωρισμάτων μέχρι τοῦ πρώτου ὀρόφου. Ἐπίσης τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν γλυπτῶν μερῶν τῆς οἰκοδομῆς ἐπερατώθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τεχνιτῶν.

Δυστυχῶς, ἡ μετ' ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολούθησις τοῦ ἔργου ὑπὸ τοῦ τότε δημάρχου Στ. Γεωργίου, καὶ ἡ ἀνάμιξις του, ἀκόμη καὶ εἰς ζητήματα τεχνικῆς φύσεως⁽²⁾ προεκάλεσε, σὺν τῇ παρῶδῳ τοῦ χρόνου, διαφωνίας σοβαρὰς μεταξὺ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Διευθύνσεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ οἰκοδομήματος.⁽³⁾ Ἐξ αἰτίας

δι' ἐπιχωματώσεως καὶ τὰ στόμιά των προεξετάθησαν μέχρι τοῦ νέου ὕψους. Τὰ νέα αὐτὰ στόμια οὐδὲν σημεῖον χρησιμοποίησέως των ἔφερον, ἐπὶ Τουρκοκρατίας δὲ ἐπληρώθησαν δι' ἀχρήστων ὑλικῶν.

Κατὰ τὴν ὀνύρυσιν τῶν φρεάτων θεμελιώσεως, συνήντησαν πλακόστρωτον. Τοῦτο ἦτο εἰς ὕψος ἐνὸς μέτρου ἄνωθεν τοῦ ἀρχικοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκείνου εὐρέθησαν ἀρκετοὶ τάφοι, καλῆς κατασκευῆς καὶ καλῶς διατηρούμενοι. Εἰς ἓνα ἐκ τούτων δὲ εὐρέθη πῆλινον ἀγγεῖον Ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Ἐπίσης εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ ἀνασκαπτομένου διὰ τὴν θεμελίωσιν ἐδάφους εὐρέθησαν γωνιαῖοι λίθοι, ἀνήκοντες εἰς ὀχυρωματικὰς ἐργασίας Ρωμαϊκῆς ἐπὶ ἔρχης. Τὰ ὀχυρωματικὰ ταῦτα ἔργα ἦσαν μεγάλων διαστάσεων διότι παρόμοια λείψανα παρατηρήθησαν καὶ κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς παρακειμένης, ἀνατολικῶς τῆς ὀπλοθήκης, οἰκίας Ἰωσήφ Χατζιδάκη, καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς παλαιᾶς Νομαρχίας, εἰς βάθος 5 καὶ πλέον μέτρων.

Εἰς τὸ Β. Δ. τμήμα τῆς ὀπλοθήκης εὐρέθησαν ἐπίσης λουτρόν πληρὲς καὶ κατεστραμμένα μέρη ναοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

Κατὰ τὸν Ὀγκaro ὁ ναὸς οὗτος ἦτο βυζαντινῆς ἐποχῆς, καταστραφείς καὶ καταχωσθεὶς ἐπὶ ἐποχῆς τῶν Ἑνετῶν, ὅτε ἐκτίσθη ἡ ὀπλοθήκη καὶ ἐπληρώθη ὁ χώρος ἐκ τῶν συντριμμάτων του, ἦτο κινόνων, ἐκ μαρμάρου καὶ κοινοῦ λίθου, κιοκοκράνων, γείσων, παραστάδων θυρῶν καὶ παραθύρων ἔτι δὲ καὶ ἀμμοκοιναμάτων τοιχογραφιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνεγνώσθησαν εὐκρινῶς τὰ γράμματα: ΜΑΡΤ. Ἰδὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2959 τῆς 20—10—1915 ἐκθεσιν τοῦ δημάρχου Γεωργίου.

(1) Τοῦτου ὁ μισθὸς ἐκανονίσθη πρὸς 1000 δρχ. κατὰ μῆνα.

(2)...Si vollero delle modifiche al progetto e l'ispiratore fu il sindaco il quale trovò una deplorabile acquiescenza nell'ingegnere preposto, come si disse, alla sola attuazione pratica del progetto, ma non investito del potere di farvi sostanziali alterazioni... ἦτοι:

...Ἐσκέφθησαν περὶ τροποποιήσεων τοῦ σχεδίου, τῇ ἐμπνεύσει τοῦ δημάρχου, εὐρόντος ἀξιοθρήνητον ὑποστηρικτὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μηχανικοῦ οὐτινος μόνη ἀποστολὴ ἦτο νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου, ὡς στερούμενος ἄλλως τε τῆς ἐξουσίας νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὸ οὐσιώδεις τροποποιήσεις.

Ἰδὲ ἀναφορὰν Μ. Οἰγκαρο πρὸς τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον Ἡρακλείου τῆς 9—11—1915.

(3) Κατὰ τὴν εἰς Ἑνετίαν ἀπουσίαν τοῦ ἀρχιτέκτονος Οἰγκαρο ὁ ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ Carraro, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ὑποδείξεις τοῦ δημάρχου Γεωργίου, κατεδάφισε τοὺς τοίχους τῆς ὀπλοθήκης, καὶ ἀνώρυξε νέα θεμέλια ἀσφαλοῦς θεμελιώσεως αὐτῆς, καθόσον ἡ θεμελίωσις τοῦ παλαιοῦ οἰκοδομήματος ἦτο σαθρά. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ νέαι θεμελιώσεις ἐξικινούντο εἰς βάθος ὀκτῶ καὶ ἐννέα μέτρων ὀρθῶς ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ὁ ὑπόγειος χώρος διὰ τῆς κατασκευῆς ὑπογείων διαμερισμάτων.

Τὰς τοιαύτας τροποποιήσεις δὲν προέβλεπε τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ Οἰγκαρο, ὁ ὁποῖος δυσηρεστήθη, κατὰ συνέπειαν, σφόδρα, καὶ ὑπέβαλε τὸ ὑπὸ χρονολ. 4)17 Ὀκτωβρίου 1915 ἔγγραφόν του πρὸς τὸν Δήμον Ἡρακλείου, ἐν τῷ ὁποίῳ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται:

«Πιστὸς εἰς τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑποχρέωσιν οὐδὲν ἄλλο πράττω ἢ νὰ ἀνεγείρω τὸ κατεδαφισθέν. Δέον δὲ ἐνταῦθα νὰ ὑπομνήσω ὅτι ἡ ἀνατεθεῖσα μοι ἐντολὴ συνέκειτο εἰς τὸ νὰ διατηρήσω πᾶν ὅτι ἡδυνάμην ἐκ τοῦ ἀρχαίου

τῶν διαφωνιῶν ἐκείνων ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν δραματικῶν διεθνῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἦτο δυσκο-

κτιρίου οὐχὶ δὲ καὶ νὰ καταστρέψω τὸ ὅλον ἵνα ἀνεγείρω νέον». (...fedele al compito assunto io non faccio che rialzare ciò che fu demolito. È bene che io ricordi come la missione che mi fu affidata fu quella di conservare quanto più è possibile dell' antico, non già quella di tutto distruggere per far cose nuove...)

Εἰς ἑτέραν τοῦ δὲ ἀναφορὰν πρὸς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς 9/11/1915 ἀναφέρεται μεταξύ ἄλλων:

Ἡ Δημαρχία Ἡρακλείου, εἴτε διὰ τοῦ Διατάγματος τοῦ Προέκκλητος Γεωργίου τῆς 5/18 Ὀκτωβρίου 1909 Νο 788, ἐκδοθέντος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διατάγματος τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι τῆς 12/25 Ὀκτωβρίου 1905, εἴτε διὰ τῆς συμβάσεως τῆς μεταξύ τοῦ κ. Ρούφου καὶ τῆς Ἱταλικῆς Κι-βερνήσεως, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ σχέδιον τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ σταλέντος τῇ εὐγενῇ ἐπινεύσει τοῦ Ἱταλικοῦ Κράτους ὑποδειχθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ Βασιλ. Ἰστιτούτου Ἐπιστημῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τῆς Ἑνετίας τῇ συγκατανεύσει τοῦ κ. Διοικητοῦ.

Ἐκ τούτου, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων, καταφαίνεται ὅτι ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς ἦτο ἀπλὴ ἀναστήλωσις τῶν κατεστραμμένων μερῶν τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἡ σχετικὴ μεταρρυθμίσις αὐτῆς διὰ τὰς νέας ἀνάγκας, οὐχὶ δὲ ἡ ριζικὴ ἀνοικοδόμησις ταύτης ἐκ θεμελίων.

Ἀλλ' ὅμως ἀποδεικνύεται, καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ γνώμη τῆς ριζικῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ μνημείου μετὰ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκ τοῦ νέου προσορισμοῦ τοῦ κτιρίου οὐσιωδῶν, ἔστω, τροποποιήσεων αὐτοῦ, ἦτο ὀρθωτάτη. Ἐφ' ὅσον τὸ οἰκοδόμημα δὲν ἐπρόκειτο νὰ διατηρηθῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν ἱστορικὴν του ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ χρησιμοποιοῖται ἐπωφελῶς, λογικώτατον καὶ ὀρθώτατον ἦτο νὰ στηριχθῇ τοῦτο ἐπὶ νέων βάσεων, καὶ νὰ προσαρμοσθῇ κατὰ τὸ δυνατόν πρὸς τὸν νέον προσορισμὸν του.

Ἀλλωστε πρὸ τοῦ Δήμου ἡ Κρητικὴ Πολιτεία δὲν ἐδοκίμασε νὰ μετασκευάσῃ τοῦτο εἰς Μουσεῖον, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, καὶ ἀφοῦ ἐδαπάνησε ἀρκετὰς χιλιάδας δραχμὰς διὰ τὴν μετασκευὴν ἐκείνην, δὲν ἐγκατέλειπε τοῦτο, καθόσον ἀπεδείχθη ὅτι ἡ παλαιὰ οἰκοδομὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνθέξῃ καὶ εἰς τὰς πλείον ἐπουσιώδεις τροποποιήσεις;

Καὶ ὁ τότε νομομηχανικὸς Ἡρακλείου Ἰωάννης Λυμπρίτης, ὁ ἐκπονήσας τὴν μελέτην τῆς ὑδρεύσεως Ἡρακλείου, ἐρωτηθεὶς ἀπεφάνθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1950 τῆς 3 Δεκεμ. 1915 ἐγγράφου του πρὸς τὸν δήμαρχον Ἡρακλείου, ὅτι «ὀρθῶς κατεδαφίσθη ἡ νοτιά πλευρὰ τοῦ κτιρίου, τὸ αὐτὸ δὲ θὰ ἔπραττε καὶ διὰ τὴν δυτικὴν, ἥτις ἐπίσης παρουσιάζει ἐπικινδύνους ρωγμὰς ἄνω τοῦ τελευταίου ΒΔ θόλου».

Καὶ ὁ Ἰταλὸς μηχανικὸς Ugo Carraro, ὁ ἐπενεγκὼν τὰς τροποποιήσεις, εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Δήμαρχον Ἡρακλείου ἀνέφερε τὰ κάτωθι:

Venezia 15 Maggio 1916

Ἀξιότιμον Κύριον Δήμαρχον Ἡρακλείου

.....Μὲ ἐλύπησεν πολὺ ἡ εἶδησις ὅτι ὁ κ. Ongaro δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνώρισῃ, ὡς σύμφωνον πρὸς τὰς ὁδηγίας του, τὴν ἐργασίαν τὴν ἐκτελεσθεῖσαν κατὰ τὴν ἐν Ἡρακλείῳ διαμονήν μου, καὶ ἰδίως τὸ σχέδιον τῆς ἀνοικοδομήσεως, τῆς πρὸς τὸ μέρος τοῦ κ. Χατζιδάκη προσόψεως, τὸ ὁποῖον ἐμελετήθη ὑπ' ἐμοῦ, ἐκ συμφώνου μεθ' ὑμῶν, κατόπιν τῆς δεούσης πρὸς τὸν κ. Ongaro σχετικῆς εἰδοποιήσεως. Χωρὶς νὰ θέλω νὰ εἰσέλθω εἰς συζήτησιν ἐπὶ τοῦ θέματος παρατηρῶ ἐν τούτοις ὅτι δὲν αἰσθάνομαι μεταμέλειαν δι' ὅ,τι ἔκανα καὶ ὅτι, μὴ λαβὼν λεπτομερεῖς σχέδιον ἐκτελέσεως παρὰ τοῦ κ. Ongaro, ἠδυνάμην νὰ λύσω καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας μου ἀπόψεως ζητήματα λεπτομερειῶν, ἅτινα χωρὶς νὰ μεταβάλλωσι ποσῶς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς οἰκοδομῆς, ἦσαν ὅμως τροποποιήσεις τοιαῦται ὥστε νὰ καθιστῶσιν τὸ νέον οἰκοδόμημα καταλληλότερον πρὸς ὃν προορίζετο σκοπὸν....»

Τέλος καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Ὀγκάρου, ἐν τῇ πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου τῆς 9—11—1915, ἐκθέσει του τὴν ὁποίαν καὶ ἀνωτέρω μνημονεύομεν, ἀνεγνώρισεν ὡς ὀρθὰς τὰς τροποποιήσεις ταύτας καὶ γράφει: «Τὰ ὑπόγεια πράγματι δύνανται, ἀποκτώντα καλὸν ἀερισμὸν καὶ κατάλληλον διευθέτησιν, νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἴτε διὰ ταχυδρομικὸν γραφεῖον, εἴτε διὰ τὸ Δημαρχεῖον, οὕτως ὥστε τὸ δαπανηθὲν ποσὸν νὰ ἀποφέρῃ ἀνάλογον ὄφελος».

λωτάτη ή προμήθεια τών αναγκαιούντων οίκοδομικών υλικών, σιδηρου, τσιμέντου κλπ, τó έργον διεκόπη τās άρχάς τοῦ Ὀκτωβρίου 1915.

Αργότερον, κατόπιν γενομένων διαβημάτων της Ἰταλικής Κυβερνήσεως (1) τó Δημοτικόν Συμβούλιον έν τῇ ύπό χρονολ. 9 Μαΐου 1916 συνεδριάσει αὐτοῦ ἀπεφάσισε «να εξακολουθήσῃ τó έργον τῆς ενετικῆς Δέσσης Δόγλια μέχρι συντελέσεως τοῦ πρώτου όρόφου συμφώνως τῇ ύποδείξει τοῦ μηχανικοῦ Μόξ "Ογκαιο" (2). Ἐν τούτοις τó έργον διεκόπη όριστικώς, καί δέν επανελήφθη παρά μειά πάροδον πολλών έτών ως θά ιδώμεν κατωτέρω (3)

VI Η ΛΟΔΖΑ - ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ

Τό ζήτημα της συνεχίσεως τών εργασιών διά τήν άποπεράτωσιν της άναστηλώσεως της Λόδζας καί τοῦ όπλοστασίου άπησχόλησεν έπί σειράν έτών τās δημοτικός Ἀρχάς της πόλεως. Ὁ Δῆμος Ἡρακλείου ήθελε νά άποπεραιωθῇ έν τοιοῦτον ιστορικόν κόσμημα, άφ' ενός χάριν της ίστο ίας καί τοῦ έξωραΐσμοῦ της πόλεως, καί άφ' έτέρου διά νά άποκτήσῃ εύπρεπές δημορχιοκόν κατάστημα τοῦ όπόλου έστερεΐτο.

(1) "Ιδε ύπ' άρ.6. 12323 της 2-4-1916 έγγραφον Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν πρὸς τήν Νομαρχίαν Ἡρακλείου.

«...ἀνακοινώσατε Δημοτ. Συμβουλίῳ ότι έπί της έγκρεμοῦς ύποθέσεως της άνοικοδομήσεως της Loggia έπετεύχθη, μετά συζήτησιν μετά τών άρμοδίων ἱταλικῶν Ἀρχῶν, ή έξῆς λύσις:

Νά εξακολουθήσωσιν αἱ εργασίαι της άνοικοδομήσεως καί της συμπληρώσεως τοῦ πρώτου όρόφου, άφιεμένου έλευθέρου τοῦ κ. "Ογκαιο ίνα ενεργήσῃ κατὰ τὰ αρχιτεκτονικά σχέδια, άτινα έχει έκπονήσει, καί τούτο ίνα καταστή δυνατή ή διατήρησις της μέχρι τοῦδε γενομένης εργασίας τοιχοποιΐας, καί κατόπιν νά διακοπῶσιν αἱ εργασίαι δι' εύθετώτερον χρόνον μετά την λήξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολέμου.

Οὕτω θά τεθῇ τέγμα εἰς παράπονα καί παραστάσεις της Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, ήτις δεικνύει ένδιαφέρον ιδιαίτερον διά τήν ύπόθεσιν ταύτην.

ό Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

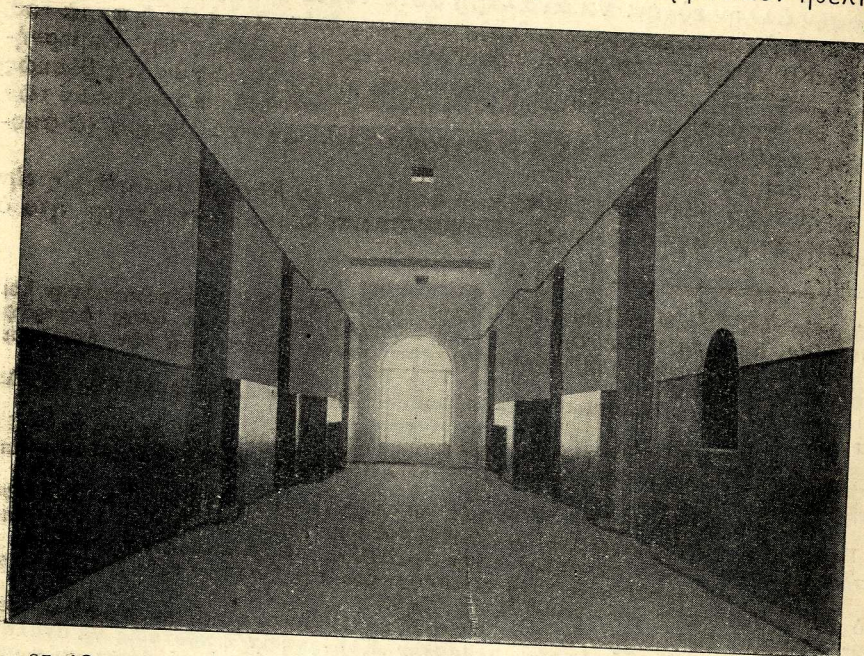
(2) Πράγματι τó Δ. Συμβούλιον Ἡρακλείου άπεφάσισε τήν εξακολουθήσιν τών εργασιών της άνοικοδομήσεως τοῦ α'. όρόφου έν τῇ ύπό χρονολ. 9 Μαΐου 1916 άποφάσει αὐτοῦ.

(3) Δι' άπάσας τās εργασίας της άνοικοδομήσεως της Λόδζας, τās γενομένας άπό της 4 Ἰανουαρίου 1915, ότε έτέθη ό θεμέλιος λίθος, ως είδομεν, μέχρι της 26 Φεβρουαρίου 1916, ότε διεκόπη πᾶσα εργασία, έδαπανήθη τó συνολικόν ποσό τών δραχμῶν 71.976.40 ήτοι:

Α'. Δι' ήμερομίσθια εργατῶν	Δραχ.	25.413.19
Β'. Διά προμήθειαν υλικῶν	»	13.517.79
Γ'. Διά διάφορα έξοδα	»	3.558.85
Δ'. Δι' έξοδα εγκαταστάσεως ύπηρεσίας	»	987.09
Ε'. Δι' άντιμισθίαν ἱταλικῆς ύπηρεσίας (μισθοί κλπ. μηχανικῶν καί λιθοξόων)	»	28.499.48
		71.976.40

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου 10.000 δραχ. προήρχοντο έκ τοῦ Ταμείου Ἔργων Κοινῆς Ὠφελείας, τὰ υπόλοιπα δέ έκ τοῦ δανείου τών 250.000 δραχ. τοῦ συνάφθέντος ύπό τοῦ Δήμου παρά τῇ Τραπεζῇ Κρήτης διά τήν άνοικοδόμησιν της Λόδζας τῇ 2—7—1915.

Κατ' ἀρχὴν ὅμως ἀπεφάσισε νὰ ἀποπερατωθῇ μόνον ὁ πρῶτος ὄροφος τοῦ ὀπλοστασίου, ἀφ' ἑνὸς διότι ἡ προμήθεια τῶν ὑλικῶν ἦτο δυσκολωτάτη, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι δὲν εἶχε τὰ ἀνάλογα οἰκονομικὰ μέσα διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ὀλοκλήρου τῆς οἰκοδομῆς. Διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὀπλοστασίου ἀπλητοῦντο μόνον 40.000 δραχ. συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ "Ογκaro ('). Τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τοῦ δανείου τῶν 250 χιλιάδων δραχμῶν χρήματα, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἠθέλησε

Εἰκ. 27. Ὁ κεντρικὸς ἰσόγειος διάδρομος, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, τοῦ σημερινοῦ δημαρχιακοῦ μεγάρου. Δεξιὰ εἶναι τὸ Ταμεῖον καὶ τὸ Λογιστήριον. Ἀριστερὰ τὰ γραφεῖα τῶν εἰσπρακτόρων καὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκμεταλλεύσεως ἡλεκτρικοῦ δικτύου.

νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ἐμαστιζέτο, κυριολεκτικῶς, τότε ὑπὸ τῆς λειψυδρίας(²).

(¹) Ἴδὲ τὴν ὑπὸ χρονολ. 4/17 Δεκεμβρίου 1915 ἐκθεσίν του πρὸς τὸν Δήμον.

(²) «... Διὰ δὲ τὴν ὕδρευσιν τῆς πόλεως τὸ Συμβούλιον, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀφ' ἑνὸς τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τελεῖ ἡ πόλις, ἀπειλουμένη ὑπὸ παντελοῦς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὸ ἐκ δραχμῶν 114,524,77 ὑπόλοιπον δανείου, συναφθέντος παρὰ τῆς Τραπεζῆς Κρήτης διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἐνετικῆς Λέσχης, ὅχι μόνον δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλὰ, παραμένον νεκρὸν εἰς χεῖρας τῆς Τραπεζῆς ἐζημίωσε καὶ ζημιοὶ σοβαρῶς βάλῃ εἰς τὴν Τράπεζαν τόκους καὶ χρεωλύσια, ἀνέγραψε δέκα μὲν χιλιάδας δραχμᾶς ἐκ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ ἐσόδων, 114,524,77 δὲ δραχμᾶς ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ εἰρημένου δανείου, ἀποτελέσαν οὕτω κονδύλιον ἐκ δραχμῶν 124,524,77, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως, πλὴν τῶν ἀπαραιτήτων ἐπισκευῶν τοῦ τε ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ὑδραγωγείου, προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων

Ἡ Κυβέρνησις ὅμως δὲν ἐνέκρινε τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου (¹) καὶ οὕτω οὔτε ὁ πρῶτος ὄροφος τῆς ὀπλοθήκης ἀποπερατώθη, οὔτε ἔργα διὰ τὴν ὑδρευσιν τῆς πόλεως ἐγένοντο, τὸ ὑπόλοιπον δὲ τοῦ δανείου παρέμενε νεκρὸν εἰς χεῖρας τῆς Τραπεζῆς πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ Δήμου, ὑποχρεουμένου χωρὶς νὰ χρησιμοποιῇ τὸ χρήμα τοῦτο, νὰ καταβάλλῃ εἰς τὴν Τράπεζαν τόκους καὶ χρεωλύσια. (²)

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὔρεθὲν τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἐξέφρασεν ἄλλην εὐχὴν: **νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος τὴν συνέχισιν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ ὅλου ἔργου**, διότι ἀφ' ἐνὸς ἡ παρὰ τοῦ Δήμου ἀνάληψις τοῦ ἔργου ὠφείλετο εἰς εἰσηγήσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο, ὥς ἐκ τῆς θέσεώς της, νὰ διαθέσῃ μεγάλα ὑλικά καὶ ἠθικά μέσα πρὸς προμήθειαν τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν, καὶ τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου νὰ ἀποπερατώσῃ. (³)

Ἡ εὐχὴ αὕτη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐγνωστοποιήθη εἰς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας ἀντιπρόσωπος ἐν Κρήτῃ ἦτο ὁ

ὑδραυλικῶν, δι' ὧν νὰ δυνηθῇ ὁ Δήμος νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ἀπειλουμένην λειψυδρίαν. Καὶ ὑποβάλλει τὴν εὐχὴν τῇ σεβαστῇ Κυβερνήσει ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν παρὰ τοῦ Δήμου χρησιμοποίησιν τοῦ ποσοῦ τοῦτου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὑδραυλικῶν ἔργων...

Ἰδὲ: Πρακτικὸν Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἡρακλείου, ἀριθ. 24, τῆς 30 Δεκεμβρ. 1916.

(¹) «...Ἡ εὐχὴ αὕτη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καθ' ἃς ἔχω (ὁμιλεῖ ὁ πρόεδρος τοῦ δημοτ. συμβουλίου) ἀσφαλεῖς πληροφορίας, δὲν εἰσηκούσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως...»

Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 38 τῆς 8 Ἀπριλ. 1917 Πρακτικὸν τοῦ δημοτ. συμβουλίου.

(²) Τὸ δάνειον συνήφθη τὴν 2-7-1917 διὰ κεφάλαιον Δρ. 250.000. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦτου ἀνελήφθησαν ἀμέσως μὲν Δρ. 50.000, τὴν δὲ 28-2-1917 Δρ. 11.000.

Μέχρι τῆς ἀναλήψεως τοῦ υπολοίπου ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ὁ Δήμος ἐπλήρωσε διὰ τόκους δραχ. 6,205.

(³) «...Ὁρθὸν καὶ δίκαιον θεωρῶ ὅθεν (Εἰσηγήσις τοῦ προέδρου Δ. Συμβουλίου) νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν ἡ πρότασις νὰ ἀναλάβῃ αὕτη τὴν συνέχισιν καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ ὅλου ἔργου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων Ὁγκάρου, παρέχοντος μὲν τοῦ Δήμου πρὸς αὐτὴν τὸ εἰρημένον ἐκ δραχμῶν 164, 527, 77 ὑπόλοιπον τοῦ δανείου, ἀλλ' ἀναλαμβανούσης τῆς Κυβερνήσεως τὸ μὲν νὰ δαπανήσῃ ἐξ ιδίων τῆς τὸ τυχὸν πέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ Δήμου παρεχομένου, ἀπαιτηθσόμενον ἐπὶ πλέον ποσόν, τὸ δὲ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Δήμον τὸ ἔργον ἀποπερατωμένον πρὸς χρησιμοποίησιν του ὡς τελείας ιδιοκτησίας. Καὶ ὑποστηρίζω ὅτι ἡ λύσις αὕτη εἶναι ἡ μᾶλλον δικαία καὶ ὀρθή, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι ἡ παρὰ τοῦ Δήμου ἀνάληψις τοῦ ἔργου ὀφείλεται εἰς εἰσηγήσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ Κυβέρνησις ὥς ἐκ τῆς θέσεώς της, δύναται, διαθέτουσα μεγάλα ὑλικά καὶ ἠθικά μέσα πρὸς προμήθειαν τῶν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν, καὶ τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου νὰ ἀποπερατώσῃ, δαπανῶσα πολὺ ὀλιγώτερα ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ ἐδαπάνῃ ὁ Δήμος, καὶ νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὸν Δήμον, ὁ ὁποῖος οὕτω θὰ ἀποκτήσῃ τέλειον, ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν, δημοτικὸν κατὰστημα, ἀποζημιούμενος ἀρκούντως διὰ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον διέθεσεν.

Τὸ Συμβούλιον ἀποφασίζει:

Νὰ διατεθῇ τὸ ὑπολειπόμενον ποσὸν τοῦ μετὰ τῆς Τραπεζῆς Κρήτης συνολογηθέντος δανείου Δρχ. 164.527,77 πρὸς ἐξακολουθήσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης, ἐὰν ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἤθελε δεχθῇ νὰ ἀναλάβῃ νὰ ἀποπερατώσῃ τὸ ὅλον ἔργον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδίων Ὁγκάρου, δαπανῶσα ἐξ ιδίων τὸ τυχὸν πέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ Δήμου παρεχομένου ἀπαιτηθσόμενον ἐπὶ πλέον ποσόν, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν παραδώσῃ τοῦτο εἰς τὸν Δήμον πρὸς χρησιμοποίησιν του ὡς τελείας ιδιοκτησίας του...»

Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 38 τῆς 8 Ἀπριλ. 1917 Πρακτικὸν τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου.

Ἰωάννης Τσιριμώκος. Ἡ Π. Κυβέρνησις δὲ ἀπεδέχθη τὴν εὐχὴν ταύτην.⁽¹⁾

Μετὰ ἓνα περίπου μῆνα ἀπὸ τῆς συνεδριάσεως ἐκείνης τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἦτοι τὴν 18 Μαΐου 1917, ὁ πρὸ μηνὸς ἀποθανὼν μακαρίτης Ἰωάννης Βογιατζάκης, δήμαρχος Ἡρακλείου τότε, ὑπέγραψεν, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Δήμου, ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθ. 38, 42 καὶ 46 τοῦ 1917 ἀποφάσεις τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τὴν σχετικὴν σύμβασιν μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως Ι. Τσιριμώκου.⁽²⁾

Συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν ταύτην ἡ Κυβέρνησις ἀνέλαβε

(1) Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις εὐρίσκειτο ἀσφαλῶς εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας εἶναι εὐκόλον νὰ σηματοποιῇ τὴν γνώμην ὅτι μᾶλλον ἡ Κυβέρνησις ἐνέπνευσεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τὴν εὐχὴν ἐκείνην, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ ἀνάληψις τοῦ ἐκ δραχ. 180.293,87 ὑπολοίπου τοῦ δανείου τῶν 250.000 δραχ.

(2) Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6731 τῆς 18 Μαΐου 1917 συμβόλαιον τοῦ συμβολαιογράφου Χανίων Δημητρίου Χ. Φραντζεσκάκη.

«...Ἀφ' ἐνὸς Ἰωάννης Τσιριμώκος, ἀντιπρόσωπος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἐν Κρήτῃ, κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5107/957 τηλεγραφήματος τοῦ Προέδρου τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἀφ' ἑτέρου Ἰωάννης Βογιατζάκης δήμαρχος Ἡρακλείου, ὡς ἐκπρόσωπὸν τὸν Δήμον Ἡρακλείου ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθ. 38, 42, καὶ 46, τοῦ 1917 ἀποφάσεις τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου Ἡρακλείου...»

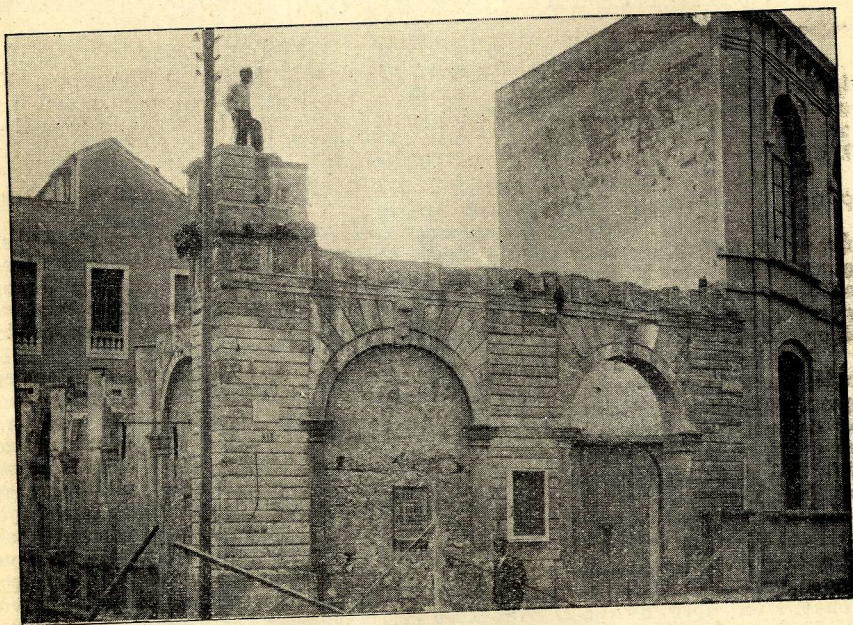
Ὁ μὲν ἀντιπρόσωπος τῆς Προσωρ. Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Προσωρ. Κυβέρνησις ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 38/1917 πρακτικοῦ δημοτ. συμβουλίου Ἡρακλείου, ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν, ἀναλαμβάνει ἀπέναντι τοῦ Δήμου Ἡρακλείου τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συνεχίσεως τῆς ἀνοικοδομῆσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἡρακλείου κτιρίου τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης (*Loggia dell' armeria (sic!)*) ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατατεθειμένων σχεδιαγραμμάτων τοῦ Ἰταλοῦ μηχανικοῦ Μάξ "Ογκαιο, ἀπέναντι ἐκχωρήσεως ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Ἡρακλείου πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῆς (τῆς Προσωρ. Κυβερνήσεως) ἐκπροσωπούμενον Δημόσιον τοῦ εἰς τὴν Τραπεζαν Κρήτης κατατεθειμένου ἤδη υπολοίπου τοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς εἰρημένης Λέσχης συνωμολογηθέντος ἐκ δραχ. 250.000 δανείου τοῦ αὐτοῦ Δήμου, ὅπερ ὑπόλοιπον, συμφώνως πρὸς τὸ συναπτόμενον ὑπ' ἀριθ. 54 τῆς 27 Ἀπριλίου 1917 ἔγγραφον τῆς Τραπεζῆς, ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 180,293,87, δαπινῶσα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς τοιαύτης ἀνοικοδομῆσεως ἐλευθέρως ἀπὸ πάσης ἀναμίξεως ἢ ἐπεμβάσεως τοῦ Δήμου Ἡρακλείου, οὐ μόνον τὸ ὡς ἄνω ἐκχωρούμενον ὑπόλοιπον τοῦ εἰρημένου δανείου, μὲ τὴν πληρωμὴν τοῦ τοκοχρεωλυσίου, τοῦ ὁποίου θέλει ἐξακολουθήσῃ βαρυνόμενος ἀπέναντι τῆς Τραπεζῆς Κρήτης ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὁ Δήμος Ἡρακλείου, ἀλλὰ προσέτι καὶ πᾶν ἄλλο κατ' ὑπέρβασιν τῶν ἀρχικῶς προϋπολογισθέντων, κατὰ ἀπόλυτον καὶ ἀνεξέλεγκτον αὐτῆς κρίσιν, ἀπαιτηθὸς ποσὸν μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ ὅλου ἔργου, ὑποχρεούμενη νὰ παραδώσῃ τὸ οὕτω περατωθῆσόμενον κτίριον πρὸς τὸν Δήμον Ἡρακλείου κατὰ πλήρη καὶ ἀποκλειστικὴν κυριότητα καὶ διανοίᾳ κυρίου κατοχὴν, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἀναβάλῃ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον αὐτῆς κρίσιν ὡς προσωρινῶς ἀναβλητέων κριθησομένων ἔργων τῆς αὐτῆς οἰκοδομῆς, πέραν προθεσμίας ἐνὸς ἔτους, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ διεξαγομένου πανευρωπαϊκοῦ πολέμου.

Ὁ δὲ δήμαρχος Ἡρακλείου ἐδήλωσεν ὅτι ἀποδέχεται εὐγνωμόνως ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δήμου Ἡρακλείου πάσας τὰς ἀνωτέρω δηλώσεις τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως..... Τέλος ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Δήμος Ἡρακλείου παραιτεῖται ρητῶς ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως πάσης οἰασδήποτε ἀναμίξεως ἢ ἐπεμβάσεως οὐ μόνον σχετικῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως γενησομένην διάθεσιν τοῦ ὡς ἄνω ἐκχωρουμένου υπολοίπου τοῦ δανείου...ἀλλὰ καὶ σχετικῶς πρὸς τὰς πάσης φύσεως τεχνικὰς, νομικὰς ἢ οἰκονομικὰς πράξεις ἢ ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως, τὰς ἐπιχειρηθησόμενας ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκπληρώσεως τῶν διὰ τῆς παρούσης ἀναλαμβανομένων ὑποχρεώσεων σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης....»

τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Λόδζας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχεδιαγραμμάτων τοῦ "Ογκaro, καὶ νὰ παραδώσῃ τὸ κτίριον εἰς τὸν Δῆμον «*κατὰ πλήρη καὶ ἀποκλειστικὴν κυριότητα καὶ διαοίᾳ κυρίου κατοχῆς*», ὁ δὲ Δῆμος ἐξεχώρησε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὸ ἐκ δραχ. 180,293,87 ὑπόλοιπον τοῦ δανείου τοῦ παραμένοντος εἰσέτι παρὰ τῇ Τραπεζῇ Κρήτης.

Ἡ σύμβασις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῆς 8 Μαΐου 1917. (¹)

Δυστυχῶς, ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα Μι-

Εἰκ. 28. Ἡ κατὰ τὸ 1937 κατεδάφισις τοῦ ἰσογείου τῆς Λόδζας.

κρασιατικῇ Ἐκστρατείᾳ, δὲν ἐπέτρεψαν κοί πάλιν τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀναστηλώσεως, καὶ τοιουτοτρόπως, ἡ Λόδζα ἐξηκολούθησε νὰ παρσμένη εἰς τὴν αὐτὴν ἀθλίαν κατάστασιν, χρησιμοποιομένη ὡς ἀποθήκη ἀσβέστου καὶ ἄλλων ὑλικῶν.

Ἡ ὀπλοθήκη κατὰ τὸ 1922 ἔδωκεν ἄσυλον εἰς πολλοὺς πρόσφυγας, οἱ ὅποιοι ἔπηξαν πρόχειρα παραπήγματα εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησαν ὡς μικροκαταστήματα ἐπὶ δεκαετίαν σχεδόν.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν πολέμων ἡ Κυβέρνησις δὲν κατάρθωσε νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀναστηλώσεως τῆς Λόδζας, μολονότι εἶχεν ἀναλάβει ἐκ τῆς Τραπεζῆς τὸ ἐκ δρ. 180,293,87 ὑπόλοιπον τοῦ δανείου. Διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ δὲ τῆς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναλάβει ἀπέναντι τοῦ Δήμου Ἡρακλείου διὰ τῆς

(¹) Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 42 Πρακτ. Δημοτ. Συμβουλίου ἔτους 1917.

συμβάσεως, ἐξέδωκε τὸ 1926 Νομοθετικὸν Διάταγμα: «Περὶ ἄρσεως πάσης ὑποχρεώσεως τοῦ Δημοσίου πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης κτιρίου τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης. (¹)

Διὰ τοῦ διατάγματος τούτου ἡ Κυβέρνησις πορεχώρησεν εἰς τὸν Δήμον Ἡρακλείου, ὑπὸ τύπον ἀποζημιώσεως, 2.000.000 δραχ. αἱ ὁποῖαι θὰ κατεβάλλοντο εἰς 4 ἐτησίαις δόσεις ἀνὰ 500.000 ἐκάστη, μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς Λόδζας.

Τὸ ὡς ἄνω Νομοθ. Διάταγμα ἐκυρώθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3.597 Νόμου τῆς 30 Ἰουνίου 1928.

Τέλος, κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν, τὴν 18 Μαρτίου 1932 προεκλήθη ὑπὸ τοῦ Δήμου μυστικὴ δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν δημοπρασία διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τμήματος τῆς Λόδζας, ἥτοι τῆς ὀπλοθήκης, συμφώνως πρὸς τὴν μελέτην καὶ τὰ σχέδια, τὰ συνταχθέντα βάσει τῶν σχεδίων Ὁγκάρου, ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου κ. Ἀλεξ. Τσαντηράκη, καὶ θεωρηθέντα ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀναστήλωσεως καὶ συντηρήσεως ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων Α. Κ. Ὁρλάνδου. Κατὰ τὴν δημοπρασίαν ταύτην ἀνεδείχθη τελευταῖος μειοδότης ὁ Ἀνδρέας Μαυράκης. Τὴν 15 Ἰουνίου ἰδίου ἔτους 1932 ὑπεγράφη μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ τότε Δημάρχου Ἡρακλείου κ. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου τὸ ὑπ' ἀριθ. 11720 ἐργοληπτικὸν συμβόλαιον τοῦ συμβολαιογράφου Ἡρακλείου Νικολ. Ἐμ. Φραγκιαδάκη, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνέλαβεν ὁ ἐργολάβος οὗτος τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἀντὶ τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν δραχ. 1.696.202,50.

Τὴν 20 Ἰουνίου ἰδίου ἔτους 1932 ἐγκτεστάθη ὁ ἐργολάβος. Τὸ ἔργον ἐπροχώρει γοργότατα ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τοῦ Δήμου Ι. Μαραγιάννη, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1934 ἦτο ἔτοιμον (²).

(¹) «... Ἄρθρ. 1. Πρὸς ἐξοφλήσιν πάσης ἀπαιτήσεως τοῦ Δήμου Ἡρακλείου κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, προερχομένης ἐκ τῆς μεταξὺ αὐτῶν γενομένης συμβάσεως διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6731 τῆς 18 Μαΐου 1917 συμβολαίου τοῦ συμβολαιογράφου Χανίων Δημ. Φραντζεσκάκη, δι' ἧς τὸ Ἑλληνικὸν Δημοσίον ἀνέλαβε τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης κτιρίου τῆς Ἑνετικῆς Λέσχης, *Loggia dell'armeria (sic)* παρέχεται εἰς τὸν Δήμον Ἡρακλείου ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀποζημιώσεως 2.000.000 δραχ. διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ὁποίας ὑπὸ τοῦ Δήμου αἴρεται πᾶσα ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ὑποχρέωσις τοῦ Δημοσίου.

Ἄρθρ. 2. Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν 2.000.000 δραχ. καταβληθήσεται εἰς τὸν Δήμον Ἡρακλείου εἰς τέσσαρας ἴσας ἐτησίαις δόσεις, δι' αὐξήσεως ἀπὸ τῆς χρήσεως 1927—28 κατὰ 500.000 δραχ. τῆς εἰς τὸν Δήμον τοῦτον παρεχομένης ἐπιχορηγήσεως κατὰ τὸν νόμον 2125 ἐκ 226.000 δραχ. Οὕτω τὸ σύνολον τῆς ἐπιχορηγήσεως ταύτης καθορίζεται διὰ 4 ἔτη, καθ' ἃ ἐξοφληθήσεται ἡ ἀνωτέρω ἀπαίτησις τοῦ Δήμου, εἰς 726.000 δραχ.

Ἄρθρ. 3. Ἡ καταβολὴ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρ. 1 τοῦ παρόντος ἀποζημιώσεως ἄρχεται ἀπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1927—28.

Ἰδὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 190, τευχ. Α'. φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 9 Ἰουνίου 1926.

(²) Ὡς μοῦ ἀνεκοίνωσεν ὁ ἐργολάβος τῆς οἰκοδομῆς Α. Μαυράκης, οὗτος ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τοῦ τοίχου τῆς ΒΑ, πρὸς τὴν πλατείαν τοῦ Ἀγ. Τίτου, γωνίας τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἐν μέτρον κάτωθεν τοῦ πατώματος τοῦ β' ὀρόφου, πλάκαν διαστάσεων 0,50×0,50 μ. φέρουσιν τὴν κάτωθι γλυπτὴν ἐπιγραφὴν:

ΕΝΕΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ. ΑΝΩΚΟΔΟΜΗΘΗ ΤΟ 1932
ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣ ΣΜΥΡΝΗΝ
ΥΠΟ ΕΡΓΟΛΑΒΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΑΥΡΑΚΗ
ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣ ΓΟΥΒΕΣ ΠΕΔΙΑΔΟΣ

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Δήμου, ἥτοι, Γραμματεία, Λογιστήριον, Ταμεῖον, Μηχανικαὶ ὑπηρεσίαι, Στρατολογία καὶ αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκμεταλλεύσεως ἡλεκτρικοῦ δικτύου, ἐγκατεστάθησαν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ μεγάρῳ κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἐπομένου ἔτους 1935.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἔργον, ἥτοι ἡ ἀναστήλωσις τῆς κυρίως Λόδζας, ἔμενεν ἀνεκτέλεστον. Ὁ φιλόπολις καὶ φιλοπρόδος Δήμαρ-

Εἰκ. 29. Μηνᾶς Γεωργιάδης, Δήμαρχος Ἡρακλείου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1934.

χος Ἡρακλείου κ. Μηνᾶς Γεωργιάδης ἔθεσεν εἰς τὸ πρόγραμμά του, μεταξὺ τόσων ἄλλων ἔργων, καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς Λόδζας. Ἦδη ἡ ἐκτέλεσις καὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἤρξατο⁽¹⁾ πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου, ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ Δήμου κ. Ἰ. Τζομπανάκη, ἐχόντων ὡς βάσιν τὰ ἀρχικὰ σχέδια τοῦ Ὁγκάρου καὶ τὸ παλαιὸν κτίριον.

Κατὰ τὰ σχέδια ταῦτα τοῦ Ὁγκάρου, διατηρεῖται ἀκέραιος ὁ ἀρχαῖος ρυθμὸς τῆς Λόδζας. Τὸ ἰσόγειον παραμένει ἐντελῶς ἀνοι-

(1) Ὁ ἐργολάβος Ἰωάν. Παπαδογιάννης ἐγκατεστάθη τὴν 22-10-1937,

κτόν. Τὸ ἄνω πάτωμα θὰ διαιρεθῇ εἰς δύο αἰθούσας, ἢ μία διὰ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, ἢ δὲ ἄλλη διὰ τὰς ὑποδοχάς. Αἱ αἰθούσαι αὗται θὰ διασκευασθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ ὑπενθυμίζουν τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τῆς Νήσου ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου πολιτισμοῦ αὐτῆς, μέχρι τῆς πληρώσεως τῶν πόθων τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ.

Εἰς τὸν ἀντίκρου τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς Λόδζας τοῖχον θὰ κατασκευασθῶσιν τρία τόξα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο πλάγια θὰ κλεισθῶσι διὰ μονίμων σιδηρῶν κιγκλίδων, τὸ δὲ μεσαῖον θὰ κλείεται καὶ θὰ ἀνοίγῃ διὰ κιγκλιδωτῆς θύρας. Ἡ διαφορὰ τῆς ἐπιφανείας καθ' ὕψος μεταξὺ Λόδζας καὶ ὀπλοθήκης θὰ διατηρηθῇ, ἢ ἐπικοινωνία δὲ θὰ γίνεται διὰ κλίμακος ὀλίγων βαθμίδων.

Ἀπὸ τοῦ μεσαίου τόξου θὰ εἰσέρχεται τις εἰς πολυγωνικὴν αὐλὴν, οἰκοδομημένην κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς προόψεως τῆς Λόδζας. Ἀντικρὺ τοῦ τόξου θὰ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν δρόμον (ἤτοι ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μαρτύρων) ἀκόμη, ἐντὸς ἀψίδος κρήνη μὲ μαρμαρίνην λεκάνην, ἔχουσαν βάσιν κεκοσμημένην διὰ δελφίνων, ὡς συμβόλου τῆς θαλάσσης. Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς λεκάνης θὰ ὑψοῦται ἄγαλμα εὐπλάστου καὶ εὐτραφοῦς γυναικός, παριστάνον τὴν Κρήτην, κρατοῦσαν διὰ τῆς δεξιᾶς θυρεὸν, ἔχοντα ὡς ἔμβλημα τὸν Λαβύρινθον. Ἀριστερὰ τῆς κρήνης ἀνοίγει θύρα ὁδηγοῦσα εἰς εὐρὺν διάδρομον (πλάτους 4,50 μ). διήκοντα μέχρι τῆς αὐλῆς Ἀγίου Τίτου.

Ἐπιστρέφοντες εἰς τὸν διάδρομον ἢ προπύλαιον, τὸν ὁποῖον ἀπαντῶμεν εὐθὺς μετὰ τὴν Λόδζαν καὶ παραλλήλως πρὸς αὐτήν, εὐρίσκομεν δεξιὰ τούτων τὴν εἴσοδον κλίμακος ἥτις ἄγει εἰς τὰ γραφεῖα. Ἀριστερὰ δὲ θὰ εὐρίσκεται δωμάτιον, ἀρκετὰ εὐρύχωρον. Ἀντικρὺ τῆς θύρας, ἢ ὁποία ἐνώνει τὸν μεγάλον διάδρομον πρὸς τὴν πλατεῖαν Ἀγ. Τίτου, θὰ εὐρίσκεται τόξον, κλειόμενον διὰ θύρας διὰ τῆς ὁποίας θὰ εἰσέρχεται τις εἰς ἰδιαιτέραν κλίμακα, τὴν ὁποίαν θὰ δύναται νὰ μεταχειρίζεται ἢ ὑπηρεσία δσάκις θέλει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν μεγάλην κλίμακα.

Ἡ μεγάλη κλίμαξ, ἢ ὁποία θὰ ἔχῃ 36 βαθμίδας, ὕψους 0.17 μ. πλάτους 0,35 μ. καὶ μήκους 2.50 μ. ἐκάστη, θὰ εἶναι μαρμαρίνη μὲ πλατύσκαλα διὰ χρωματιστῶν μαρμάρων.

Ὀλόκληρος ἡ κλίμαξ καὶ τὰ πλατύσκαλα θὰ εἶναι στεγασμένα δι' ἀψιδωτῆς ἢ καμαρωτῆς στέγης καὶ θὰ κοσμεῖται διὰ ἀναγλύφων ἐκ γύψου καὶ τοιχογραφιῶν. Δεξιὰ τῆς κλίμακος, εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον θὰ εὐρίσκονται ἡ αἰθούσα ὑποδοχῶν καὶ ἡ αἰθούσα τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἀριστερὰ δὲ διάδρομος ὁ ὁποῖος θὰ ὁδηγῇ εἰς τὰ γραφεῖα.

Ἡ αἰθούσα τῶν ὑποδοχῶν θὰ συνέχεται μὲ τὸ γραφεῖον τοῦ δημάρχου καὶ τὴν αἰθούσαν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου. Ἡ αἰθούσα τοῦ συμβουλίου θὰ ἔχῃ σοβαρὰν καὶ ἐπιβλητικὴν διακόσμησιν. Περὶ τὴν αἰθούσαν θὰ διατρέχῃ κορνίζα μὲ πλουσίας ἐπιχρυσώσεις, κάτωθεν δὲ ταύτης θὰ ὑπάρχῃ εὐρεῖα ζωοφόρος, εἰς τὴν ὁποίαν, μεταξὺ κλάδων ἐλαίας, δρυὸς καὶ δάφνης, θὰ ζωγραφισθῶσιν εἰκόνες παριστῶσαι διασήμους πράξεις ὑπομνησκούσας εἰς τοὺς συνεδριάζοντας δημοτικούς συμβούλους ὅτι ὀφείλουσι διαρκῶς νὰ ἀποβλέπωσι πρὸς ὑψηλὰ ἰδεώδη.

Ἡ αἰθούσα τῶν ὑποδοχῶν θὰ εἶναι ἀφθονώτερον διακεκοσμημένη ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διαμέρισμα τοῦ κτιρίου. Ὁ Κρητικὸς Λαός,

βλέπων τὰς τοιχογραφίας τῆς αἰθούσης ταύτης θὰ παροτρύνεται ἵνα δεικνύηται πάντοτε ἄξιος τοιούτου ἐνδόξου παρελθόντος. Ἡ αἵθουσα αὕτη θὰ εἶναι ἡ ἀποθέωσις τῆς Κρήτης. Εἰς τὸ κέντρον θὰ ζωγραφηθῇ ἡ ἀλληγορία τῆς ἐνώσεως τῆς Κρήτης πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Πέριξ θὰ ὑπάρχωσιν εἰς στρογγυλὰς στεφάνιας *chiaro scuro* συμβολίζουσαι ἄλλα ἐνδοξα ἱστορικά γεγονότα τῆς Νήσου. Ὑπὸ τὸν ἐπίχρυσον θριγκὸν θὰ ὑπάρχει προεξέχουσα ζωοφόρος ἐν ᾗ θὰ ἐκτυλίσσονται διαδοχικῶς παραστάσεις τῶν διαφόρων ἱστορικῶν ἐποχῶν τῆς Κρήτης, ἀπὸ τῆς Μινωϊκῆς, μετὰ τὰς ταυρομαχίας της καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς ἀνάκτορα, κατόπιν θὰ ἀκολουθῇ ἡ Δαιδαλική ἐποχή, ἀκολουθῶς ἡ Ἑλληνική, ἡ Ρωμαϊκή, ἡ Βυζαντινὴ, ἡ Βενετικὴ καὶ τέλος θὰ συμβολίζωνται οἱ ἐνδοχοὶ ἀγῶνες τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας του μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν, τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας ὑψωθείσης ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Νήσου, συνετελέσθη ὁ προαιώνιος πόθος τῆς ἐνώσεως μετὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τοιοῦτον περίπου θὰ εἶναι τὸ Δημαρχεῖον τῆς πρώτης πόλεως τῆς Κρήτης.

Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψει τοῦ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ κ. Γεωργιάδου διὰ τὸ ζήτημα, καὶ τῆς γνωστῆς δραστηριότητος αὐτοῦ εἶναι βέβαιον ὅτι συντόμως θὰ ἀποπερατωθῇ τὸ οἰκοδομικὸν τοῦτο καλλιτέχνημα καὶ οὕτω, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ὁ Δήμος Ἡρακλείου θὰ ἀποκτήσῃ δημαρχιακὸν Μέγαρον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἐνδοξὸν ἱστορίαν τῆς Νήσου, ἣις ὑπῆρξεν ὁ φωτεινότερος φάρος τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ, συνέχεια τοῦ ὁποῖου εἶναι ὁ σημερινός, καὶ πρὸς τὸ μέλλον αὐτῆς τὸ ὁποῖον προμηνύεται λαμπρόν.

Ἡράκλειον 1939

ΣΤΕΡΓ. Γ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Σελίς 49 στίχος 8 ἐκ τῶν κάτω, ἀντὶ: Ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 38 ἀπόφασιν νὰ γραφῇ τὸ ὁρθόν: Ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. 3 ἀπόφασιν.

